

NORDISK KONTAKTORGAN
FOR JORDBRUGSFORSKNING
Strategiplan 1997-2000

Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning (NKJ)
er et samarbejdsorgan for de nordiske landes forskningsråd
og ministerier inden for jordbrugsområdet
og for Nordisk Ministerråd.

**NORDISK KONTAKTORGAN
FOR JORDBRUGSFORSKNING**

Strategiplan 1997–2000

**Nordisk Kontaktorgan for
Jordbrugsforskning (NKJ)**

was established in 1965. The Committee promotes and supports cooperation on agricultural research between the national research councils or similar research organisations in the five Nordic countries. In addition, the NKJ acts as an advisor to the Nordic Council of Ministers. The present form of the NKJ dates back to 1987, and the Committee has three members from each of Denmark, Finland, Norway and Sweden, and at least one representative from Iceland. The NKJ takes the initiative to new R&D activities, partly by way of reporting and partly in response to proposals from organisations within the subject area as well as from individual researchers. The national research councils and the Nordic Council of Ministers makes the final decisions on the allocation of funds based on recommendations from the NKJ.

**Nordisk Ministerråd
(NMR)**

was established in 1971. The Council submits proposals to the Nordic Council on cooperation between the governments of the five Nordic countries, implements the Council's recommendations and reports on results as well as directs the work carried out in the targeted areas. The prime ministers of the five Nordic countries assume the overall responsibility for the cooperation, which is coordinated by the ministers for cooperation and the Nordic Cooperation Committee. The composition of the Council of Ministers varies, depending on the nature of the issue to be treated.

INDHOLD

	Sida
1. Rammer	4
2. Perspektiver og udfordringer	7
3. Mål og prioriteringer	8
4. Samarbejde og virkemidler	10
5. Resultatmål og formidling	11
6. Revision	11
7. NKJ's medlemsorganisationer	12
8. Kontaktadresser	13

NORDISK KONTAKTORGAN FOR JORDBRUGSFORSKNING (NKJ) Strategiplan 1997–2000

1. RAMMER

NKJ's vedtægter

Vedtægterne er de formelle rammer for NKJ's virksomhed. Vedtægterne, som sidst blev revideret med virkning fra januar 1995, fastslår, at NKJ har følgende hovedopgaver:

- at være rådgivende for Nordisk Ministerråd (NMR) (landbrugsministrene) i forskningspolitiske spørgsmål vedrørende jordbrugsforskning
- at være rådgivende eller styrende organ inden for jordbrugsforskning i det omfang ministerrådet ved dets embedsmandskomité anmoder derom samt stiller nordiske midler til rådighed herfor
- at være et kontaktorgan mellem de nationale forskningsråd eller tilsvarende forskningsorganisationer med ansvar for landbrugsområdet.

Det forhold, at NKJ har som opgave at være rådgivende eller styrende i det omfang, ministerrådet anmoder om det, kan bl.a. indebære, at NKJ får det faglige opfølgingsansvar for forskningsaktiviteter i de tilfælde, ministerrådet stiller midler til disposition.

NMR's handlingsprogram

Handlingsprogram for nordisk jord- og skovbrugssamarbejde 1996–2000 blev vedtaget af Nordisk Ministerråd (jord- og skovbrugsministrene) i 1995. Programmet sammenfatter målsætningerne for en række samarbejdsområder, som tænkes gennemført inden udgangen af år 2000. I handlingsprogrammet har ministerrådet lagt tre hovedområder til grund for det nordiske samarbejde:

- Samarbejde om spørgsmål, som er af central interesse for Norden.
- Samarbejde med sigte på at støtte landenes deltagelse i internationale organer.
- Samarbejde i Nordens nærområder.

Dette er de overordnede målsætninger i handlingsprogrammet, og det bliver fremhævet, at samarbejde om spørgsmål, som er af central interesse for Norden, må bygge på det værdifællesskab og det kulturelle fællesskab, som findes mellem de nordiske lande og på det fælles naturgivne grundlag.

I planperioden vil ministerrådet afgrænse samarbejdet til følgende fire indsatsområder:

- Kvalitetsproduktion i jordbruget med speciel vægt på miljø.
- Forvaltning af genetiske ressourcer.
- Udvikling af jord- og skovbrugsafhængige regioner.
- Bæredygtigt skovbrug.

Ministerrådet understreger, at forskning i de nordiske lande ikke bør være et mål i sig selv, men først og fremmest et vigtigt virkemiddel. Forskning vil derfor ikke være et selvstændigt indsatsområde i programperioden.

Medlemslandenes nationale strategiplaner

Samarbejde i NKJ må være forankret i aktiviteter, som har fælles interesse for medlemslandene. Dette indebærer, at samarbejdet skal være i overensstemmelse både med de nationale forskningspolitiske målsætninger og med de nationale forskningsorganers prioriteringer. De foreliggende nationale strategiplaner genspejler naturligt nok, at der føres en noget uens landbrugspolitik i de enkelte lande. Planerne er dog som hovedregel i god overensstemmelse med de prioriteringer, som er fastsat i NEJS's handlingsprogram. Strategiplanen 1997-2000 er udformet på grundlag af de enkelte landes strategiplaner.

EU's forskningsprogrammer

Forskningsmiljøerne i Norden er stærkt involverede i forskningssamarbejdet inden for EU's rammeprogrammer, men engagementet er noget forskelligt i de enkelte lande. Men Island og Norge har i dag de samme betingelser som medlemslandene i EU gennem EØS-aftalen. Præmisserne for det nordiske samarbejde må naturligt nok blive præget af medlemslandenes engagement i EU's forskningsprogrammer, særligt 5. rammeprogram.

Nordiske institutioner og samarbejdsorganer

NKJ virker i et samspil med en række nordiske institutioner og organer. Af disse er følgende under Nordisk Ministerråd centrale for NKJ:

- Samarbejdsnævnet for Nordisk Skovforskning (SNS). Vedtægtsændringerne, som er gældende fra 1997, førte til, at SNS fik rådgivningsfunktion for ministerrådet i skovbrugsspørgsmål. SNS er herefter blevet et organ mere på linie med NKJ. SNS har observatørstatus på NKJ-møderne på samme måde, som NKJ har observatørstatus i SNS.
- Nordisk Genbank (NGB) varetager samordningen af planteforædling og bevarelse af genetiske ressourcer på planteområdet i Norden.
- Nordisk Genbank for Husdyr (NGH) har de samme opgaver som NGB på husdyrområdet.
- Jordbrugsteknisk Samarbejdsorgan (JTS).
- Nordisk Organ for Renforskning (NOR).
- Nordisk Forskeruddannelsesakademi (NorFA). NorFA finansierer nordiske og baltiske forskerkurser og stiller også midler til rådighed for forskernetværk. I disse sager har NKJ en vigtig rådgivningsfunktion, før sagerne fremlægges for NorFA's bestyrelse til godkendelse. NorFA støtter også forskersymposier, -workshops og forskermobilitet.

Det Nordiske Landbrugsuniversitet (NOVA) blev formelt etableret i 1995. NOVA blev oprettet som et samarbejde mellem de nordiske landbrugsuniversiteter. NOVA er senest udvidet med NOVABA, som inddrager Baltikum i samarbejdet på området. NOVA's udvikling

kommer i fremtiden til at få betydning for samarbejdet med NKJ.

NKJ har et vigtigt samarbejde med følgende frivillige organisationer:

- Nordiske Jordbrugsforskeres Forening (NJF)
- Nordisk Komité for Veterinærvidenskabeligt Samarbejde (NKVet). Begge disse organisationer deltager med en observatør i NKJ-møderne.

NKJ samarbejder desuden med Baltic Joint Committee for Agricultural Research (BJC).

NKJ lægger vægt på, at samarbejdet med andre nordiske organer og institutioner sker på en målrettet, aktiv og konstruktiv måde. NKJ lægger desuden stor vægt på, at man undgår overlappende virksomhed.

Det totale økonomiske omfang af NKJ's virksomhed

NKJ's totale virksomhed forvaltes inden for en økonomisk ramme på ca. 20 mio. DKK (1996). Deraf er det direkte og indirekte bidrag fra NMR på ca. 3 mio. kr.

Internationale aftaler

Fokuseringen på en bæredygtig udvikling i primærerhvervene medfører, at internationale aftaler og konventioner om miljøbeskyttelse kommer til at danne grundlag for nordisk samarbejde bl.a. i FN-forum og i forbindelse med Nordsø-aftalen og med Helsingfors-konventionen. Dette er særligt fremhævet i ministerrådets handlingsplan.

2. PERSPEKTIVER OG UDFORDRINGER

NKJ står overfor den faglige udfordring, at den nordiske jordbrugsforskning skal honorere flere krav samtidig. Forbrugernes krav om øget fødevarer kvalitet, sundhed og ernæring under hensyntagen til etiske spørgsmål og dyrevelfærd. Befolkningens krav om miljøhensyn og politikernes krav om ressourceminimering både i primærproduktionen og i den videre fremstilling og afsætningsproces. På det forskningspolitiske plan betyder det bl.a. større brug af tværvideenskabeligt samarbejde. I den kommende planperiode skal NKJ fortsat følge op på de nationale forskningspolitiske prioriteringer af fælles nordisk betydning, samtidig med at virksomheden harmoniseres med NEJS's handlingsprogram. Især de nordiske landes særlige forpligtelser og kontakt til nørømråderne har NKJ's bevgøghed. Dette gælder i første rækkø Nordvest-Rusland og de baltiske lande.

Udviklingstendenser og udfordringer

Udviklingen går i retning af færre produktionsenheder i primærproduktionen, større enheder og sandsynligvis også en større grad af specialisering. Samtidig sker der en parallel udvikling gennem opretholdelse af et betydeligt antal fritids- og deltidsbrug samt en ændret arealanvendelse.

De sandsynlige udfordringer ligger i primærproduktionen, forædlingsindustrien og omsætningsleddet samt i forholdet til marked og samfund. Dette betyder, at der må lægges vægt på produktkvalitet, og at der skal tages hensyn til forbrugerpræfer-

encer, herunder fødevarer sundhed og ernæringsrigtighed. Der vil også blive stillet stærkere krav til et reduceret omkostningsniveau i produktion og afsætning, og krav til indtjeningen i videreforædling og beskæftigelse – ikke mindst i landdistrikterne.

Der vil i endnu højere grad end i dag være fokus på miljøbelastningerne fra jordbruget og det vil blive et krav, at jordbrugerhvervet selv søger at formindske sin miljøbelastning. Det betyder bl.a., at der fortsat vil være krav om indførelse af ny teknologi og andre driftsmetoder fx i økologisk jordbrug for at fremme bæredygtigheder af jordbrugsproduktionen som bedst muligt tager hensyn til miljøet.

I husdyrholdet vil stordrift byde på store udfordringer med hensyn til dyrs sundhed og velfærd, og etiske spørgsmål vil få en stigende opmærksomhed.

De nordiske forskningsmiljøer er på enkelte områder små med visse struktur- og kvalitetsproblemer. Det er derfor vigtigt, at de samlede ressourcer, som står til disposition, bliver udnyttet bedst muligt med henblik på kvalitet, effektivitet og på resultater af forskningsindsatsen og af forskningsrelateret virksomhed. Gennem en samordnet indsats kan opnås en merværdi i forhold til den rent nationale indsats.

3. MÅL OG PRIORITERINGER

Nordisk nytte

Nordisk nytte skal være overordnet i alle de former for samarbejdstiltag, som NKJ er med til at støtte, og hvor forskning er et prioriteret område.

I rapporten "Nordisk nytte" fra oktober 1995 anføres, "at grundlaget for alle nordiske aktiviteter skal være, at aktiviteten tilgodeser nogle basale krav, som er sammenfattet således:

- omfatter virksomhed, som ellers skulle finde sted i nationalt regi, men hvor påviselige positive effekter opnås gennem fælles nordiske løsninger
- manifesterer og udvikler nordisk samhørighed
- øger nordisk kompetence og konkurrencekraft/konkurrenceevne."

Det nordiske samarbejde skal støtte både de områder, hvor Nordens position er unik, og hvor der findes forudsætninger for et forskningsmæssigt samarbejde. Endvidere må opmærksomheden rettes mod områder, hvor Norden har en særlig forpligtelse, og hvor international forskning i øvrigt ikke kan forventes.

NKJ skal gennem en aktiv dialog med ministerrådet arbejde for at konkretisere forskningsopgaver, som NEJS kan støtte som tiltag for at få gennemført prioriteringerne i handlingsprogrammet.

En vigtig opgave for NKJ er også fremover at sikre høj forskningskvalitet, men også at prioritere de samarbejdsopgaver, som sikrer en kvalitetsudvikling, eller hvor nordisk nytte klart synliggøres og

dokumenteres. I den forbindelse ligger der en stor udfordring i at udnytte, at der i Norden eksisterer en fælles platform både kulturelt og hovedsageligt også sprogligt. Samarbejdet i NKJ må tage hensyn til, at der er en stor variation i klima og topografi fra nord til syd og tildels fra vest til øst.

Prioriterede forskningsområder

Med udgangspunkt i medlemslandenes strategiplaner vil følgende forskningsområder danne grundlag for NKJ's fællesnordiske samarbejdstiltag i planperioden (det bemærkes, at de nedenfor anførte forskningsområder ikke står i prioriteret rækkefølge):

Fødevarekvalitet og sikkerhed

Forskning på dette område fortolkes bredt og omfatter forhold, som er knyttet til selve produktet og til ressourceforbrug og produktion både globalt og nordisk. Den helhedstanke, som lægges til grund, omfatter kæden fra forbrugeren tilbage til producenten. Råvarekvalitet og sundheds- og ernæringsaspektet har central betydning. Indsatsen kan endvidere omfatte markedsrettet og videnbaseret forbedring og udvikling af produkter og processer for at styrke værdiforøgelsen og øge konkurrenceevnen i jordbrugsproduktionen og i forædlingsindustrien.

Bæredygtig, miljøvenlig og økologisk jordbrugsproduktion

Forskning vedrørende økologisk jordbrugsproduktion gives højere prioritet.

Det vil bidrage til øget viden om forvaltningen af jordarealer og ressourcer i et langsigtet perspektiv samtidig med bevarelsen af produktionspotentialet, kul-

turlandskabet og den biologiske mangfoldighed.

Husdyrsundhed, -velfærd og etik

Forskning på dette område skal have som hovedmål at skabe produktion af sunde, robuste husdyr i et miljø, som bedst muligt er tilpasset dyrenes naturlige adfærd. Der må lægges vægt på øget kompetence og grundlæggende viden om husdyrs biologi for at forbedre dyrenes miljø og velfærd. Forhold, som angår dyresundhed og etik, har høj prioritet.

Udviklingen i landdistrikterne

Forskning på dette område omfatter økonomi, samfundsforhold og udviklingsmuligheder af central betydning, herunder turisme. Koblingen og samspillet mellem de traditionelle ressourcebaserede erhverv og naturbeskyttelse giver et konkret problem, som kræver en særlig forskningsindsats.

Cirkumpolare områder

Forskning på dette område skal prioritere tiltag, som er specifikke inden for det cirkumpolare område (fx Grønland, Island og Færøerne og andre områder i Norge, Sverige og Finland med lignende problemstillinger). Samtlige nordiske lande har interesse i disse områder. Problemområdet har også international interesse.

For NKJ er det vigtigt, at disse områder får særlig opmærksomhed.

Disse fem områder er alle meget omfattende; men NKJ mener, at det er hensigtsmæssigt at støtte aktiviteterne over et bredt område.

I virksomhedsstrategien for 1993 til 1996 var følgende tre områder prioriterede: Alternative dyrkningsmetoder – non-food, Bæredygtig produktion med særskilt hensyn til jorden som biologisk økosystem (jordbiologi) og Jordbrugs-/regionaløkonomi.

Der udestår stadig aktiviteter på disse områder, som må gennemføres. Gennemførelsen af disse vil ske som led i den nye strategiplan. Der er således sammenhæng mellem prioriteringerne i den gamle og den nye plan.

Nordens nærområder og i særlig grad Baltikum har været prioriterede områder i den forudgående planperiode. Nærområderne omfatter Nordvest-Rusland og de baltiske lande. NKJ vil fortsat prioritere disse områder med finansiel støtte fra ministerrådet. Aktiviteter rettet mod nærområderne må koordineres med de aktiviteter, som foregår i andre organer.

4. SAMARBEJDE OG VIRKEMIDLER

Samarbejdsformer

NKJ lægger vægt på et godt samarbejde gennem en aktiv dialog mellem medlemsorganisationerne og med NMR, dets forskellige institutioner samt de øvrige nordiske organer.

Kontakten mellem de respektive landes medlemsorganisationer og samarbejdet mellem disse må udvikles ud over de to årlige, faste møder. Der skal ske en kontinuerlig organisationsudvikling, så NKJ kan fremstå som et handlekraftigt organ, der kan tage beslutninger i konkrete sager uden for de to faste møder. Endvidere skal de administrative rutiner gennemgås, herunder den faglige vurdering af forskningsprojekter. Det er af betydning, at NKJ bliver bedre profileret, og at det bliver mere afklaret, hvilken rolle sekretariatet kan spille i samarbejdet med formanden.

Virkemidler

NKJ tager initiativ til udrednings- og planlægningsvirksomhed inden for strategiplanens prioriteringer.

NKJ tager initiativ til at kortlægge og evaluere forskningsmiljøer og -projekter i Norden med henblik på øget samarbejde inden for aktiviteter, som nationalt er for smalle til at kunne fungere tilfredsstillende.

NKJ vil stimulere til koordinering af primært grundlagsskabende forskningsvirksomhed i form af forskningsprojekter og vil deltage i finansieringen af programmer inden for prioriterede indsatsområder. NKJ stimulerer også til udarbejdelse af EU-ansøgninger.

NKJ vil give højere prioritet til etablering af forskernetværk, inklusiv samordnet indsats ("concerted actions"). Forskernetværk kan desuden danne grundlag for senere gennemførelse af fælles forskningsprojekter.

NKJ vil stimulere til at afholde seminarer og symposier inden for strategiplanens prioriteringer.

5. RESULTATMÅL OG FORMIDLING

Strategiplanen er det styrende instrument for NKJ's virksomhed. Kvalitet, relevans, effektivitet og etik skal lægges til grund som styrende kriterier for NKJ's virksomhed. Videnskabelig kvalitet vil være et overordnet kriterium. Relevanskriteriet er i høj grad knyttet til den nordiske dimension og til nordisk nytte. Forskningsmiljøerne har et vigtigt ansvar for at sikre kvaliteten i forskningen samtidig med, at de har et særligt ansvar for resultatformidling af forskningen. Det gælder både videnskabelige primærpublikationer og andre former for resultatformidling rettet mod forskellige brugergrupper. NKJ lægger vægt på, at resultaterne bliver fulgt op gennem evalueringer, og at resultatformidlingen fungerer.

Forskningsprojekter, seminarer o.l. evalueres løbende. NKJ skal bidrage til, at resultaterne evalueres på en sådan måde, at de kan bruges som grundlag for nordiske forvaltningsorganers lovgivning fx på miljøområdet. NKJ's totale virksomhed evalueres ved planperiodens udløb.

6. REVISION

Strategiplanen gælder til og med år 2000, og en revision igangsættes forud for en ny planperiode fra år 1999. Endvidere skal planen gennemgås årligt i forbindelse med rapporteringen til NMR for at vurdere, om der er behov for justeringer. Afvigelser fra planen må kommenteres i årsrapporten. Hvis det viser sig nødvendigt, kan der udarbejdes korte tilføjelser til planen.

7. NKJ'S MEDLEMSORGANISATIONER

- DANMARK: • Det Rådgivende Forskningsudvalg for Landbrug og Gartneri
• Statens Jordbrugs- og Veterinærvidenskabelige Forskningsråd
- FINLAND: • Landbruksforskningsdelegationen
• Forskningsrådet for miljø og naturressourcer
- ISLAND: • Rannsóknastofnun Landbúnadarins
- NORGE: • Norges forskningsråd
- SVERIGE: • Skogs- og jordbrukets forskningsråd

De nordiske landes landbrugsministerier har hver udpeget ét medlem, der indgår som repræsentanter i NKJ. I 1999 har NKJ følgende sammensætning:

Danmark:

Merete Fredholm Statens Jordbrugs- og Veterinærvidenskabelige Forskningsråd
Otto Friis Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

Finland:

Erkki Kempainen Landbruksforskningsdelegationen
Juha Tuomi Forskningsrådet for miljø og naturressourcer
Mirja Suurnäkki Jord- og skogsbruksministeriet

Island:

Thorstein Tómasson Rannsóknastofnun Landbúnadarins

Norge:

Ole Waehre Norges forskningsråd
Viggo Mohr Norges forskningsråd
Thomas Hansteen Landbruksdepartementet

Sverige:

Jan-Erik Hällgren Skogs- og jordbrukets forskningsråd
Roland von Bothmer Skogs- og jordbrukets forskningsråd
Carl Johan Lidén Statens Jordbruksverk

Observatører:

Nordiske Jordbruksforskernes Forening (NJF) ved ordførende Niels Kolstad (N).
Nordisk Komité for Veterinærvidenskabeligt Samarbejde (NKVet) ved ordførende
Hans Kindahl (S).
Nordisk Ministerråd (NMR) ved Ylva Tilander/Per Ofstad.

NKJ-sekretariatet:

Lennart Åberg (S) Skogs- og jordbrukets forskningsråd

8. KONTAKTADRESSER

Danmark:

Statens Jordbrugs- og Veterinaer-videnskabelige Forskningsråd

Cecilie Tornøe
Randersgade 60
DK-2100 København Ö
Tel: +45-35 44 63 53
Fax: +45-35 44 62 04
E-mail: ct@forskraad.dk

Fødevarerministeriets rådgivende forskningsudvalg

Lars Diernes
Strukturdirektoratet
Toldbodgade 29
DK-1253 Köpenhamn K
Tel: +45-33 63 73 00
Fax: +45-33 63 73 33
E-mail: ld@strukdir.dk

Sverige (inklusive NKJ-sekretariatet):

Skogs- och jordbrukets forskningsråd

Lennart Åberg
Odengatan 61
Box 6488
S-113 82 Stockholm
Tel: +46-8 54 54 12 77
Fax: +46-8 33 29 15
E-mail: lennart.berg@sjfr.se

Island:

Rannsóknastofnun Landbunadarins

Thorsteinn Tomasson
Keldnaholt
IS-112 Reykjavik
Tel: +354-5 77 10 10
Fax: +354-5 77 10 20
E-mail: tomasson@rala.is

Finland:

***Finlands akademi
Enheten för miljö- och naturresursforskning***

Kerstin Stendahl-Rechardt
Vilhonvuorenkatu 6
P.O.box 99
FIN-00501 Helsingfors
Tel: +358-97 74 88 325
Fax: +358-97 74 88 395
E-mail: ksl@aka.fi

Norge:

Norges forskningsråd

Roald Sörland
Stensberggata 26
Postboks 2700
St. Hanshaugen
N-0131 Oslo
Tel: +47-22 03 71 07
Fax: +47-22 03 71 04
E-mail: ros@forskningsradet.no

Nordiska Ministerrådet:

Nordiska Ministerrådet

Ylva Tilander/Per Ofstad
Store Strandstraede 18
DK-1255 Köbenhavn K
Tel: +45-33 96 02 00
Fax: +45-33 93 20 47
E-mail: yti@nmr.dk

Internetadress:

www.sjfr.se/nkj/